

A koronavírus-járvány hatása a vállalkozások működésére

A GVI 2020. áprilisi konjunktúrakutatása keretében a koronavírus-járvány hatásait is vizsgáltuk a válaszadó cégek működése szempontjából. A megkérdezettek kevesebb mint 2 százaléka számolt be pozitív hatásról, és alig 3 százalék vélekedett úgy, hogy nem érezhető semmilyen hatás. További 8 százalék szerint bár kisebb zavarok érezhetőek voltak, de azok nem befolyásolták a cég működését, míg a vállalkozók 30 százaléka érzékelt csekély hatást április folyamán. A megkérdezettek több mint fele számolt be nagyobb zavarokról a járványhelyzettel kapcsolatban: 21 százalék szerint ezek közepes hatással vannak a cég működésére, 36 százalék viszont úgy vélte, ezek a komoly zavarok már jelentősen akadályozzák a cég működését.

A GVI 2020. áprilisi konjunktúrakutatása keretében a koronavírus-járvány hatásait is vizsgáltuk a válaszadó cégek működése szempontjából. A megkérdezettek kevesebb mint 2 százaléka számolt be pozitív hatásról, és alig 3 százalék vélekedett úgy, hogy nem érezhető semmilyen hatás. További 8 százalék szerint bár kisebb zavarok érezhetőek voltak, de azok nem befolyásolták a cég működését, míg a vállalkozók 30 százaléka érzékelt csekély hatást április folyamán. A megkérdezettek több mint fele számolt be nagyobb zavarokról a járványhelyzettel kapcsolatban: 21 százalék szerint ezek közepes hatással vannak a cég működésére, 36 százalék viszont úgy vélte, ezek a komoly zavarok már jelentősen akadályozzák a cég működését.

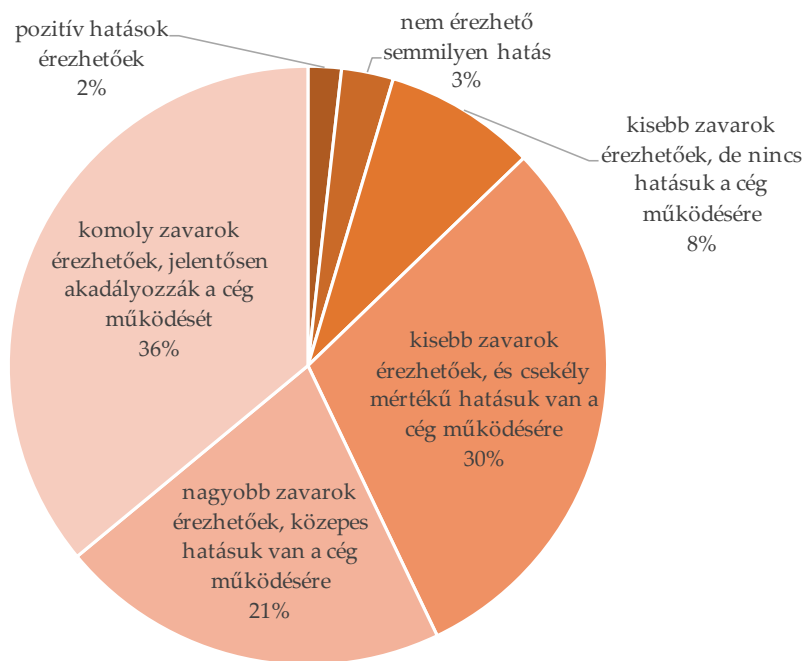
Létszámkategóriák szerinti bontásban egyértelműen látható, hogy az 1–9 főt foglalkoztató mikro-vállalkozások szenvedték meg leginkább a koronavírus-járvánnyal összefüggő hatásokat, hiszen 61 százalékuk számolt be komoly, a cég működését jelentősen akadályozó zavarokról. Ugyanez az arány a

10–49 fős vállalkozásoknál 40 százalék, az 50–249 fős cégeknél 30 százalék, a 250 fő feletti nagyvállalatok esetében pedig 24 százalék, azaz a vállalatméret növekedésével párhuzamosan csökken a járvány okozta gazdasági hatásoknak való kitettség. Megemlítendő ugyanakkor, hogy a járvány minden létszámkategóriában éreztette valamelyest a negatív hatását, kategóriánként mindössze a válaszadók 4–6 százaléka számolt be pozitív hatásról, vagy arról, hogy nem érzékelt semmilyen változást.

Gazdasági ágazatokat tekintve az egyéb szolgáltatás területén működő vállalkozásokat érintették legérzékenyebben a koronavírus-járvánnyal összefüggő hatások, 51 százalékuk szerint a komoly zavarok (véltetően a rövidített nyitvatartás vagy a kötelező zárva tartás) cégük működését jelentősen akadályozták. Ugyanez az arány a kereskedelemben 38 százalék, az iparban 25 százalék, az építőiparban 19 százalék. Figyelemreméltó, hogy az építőipari vállalatok 12 százaléka semmilyen hatást nem érzékelt, és

további 16 százalékuk vélekedett úgy, hogy a kisebb zavarok ellenére cégük működését egyáltalán nem befolyásolta a járvány április folyamán.

1.ábra: A koronavírus-járvány hatása a hazai vállalkozások működésére, N=2852

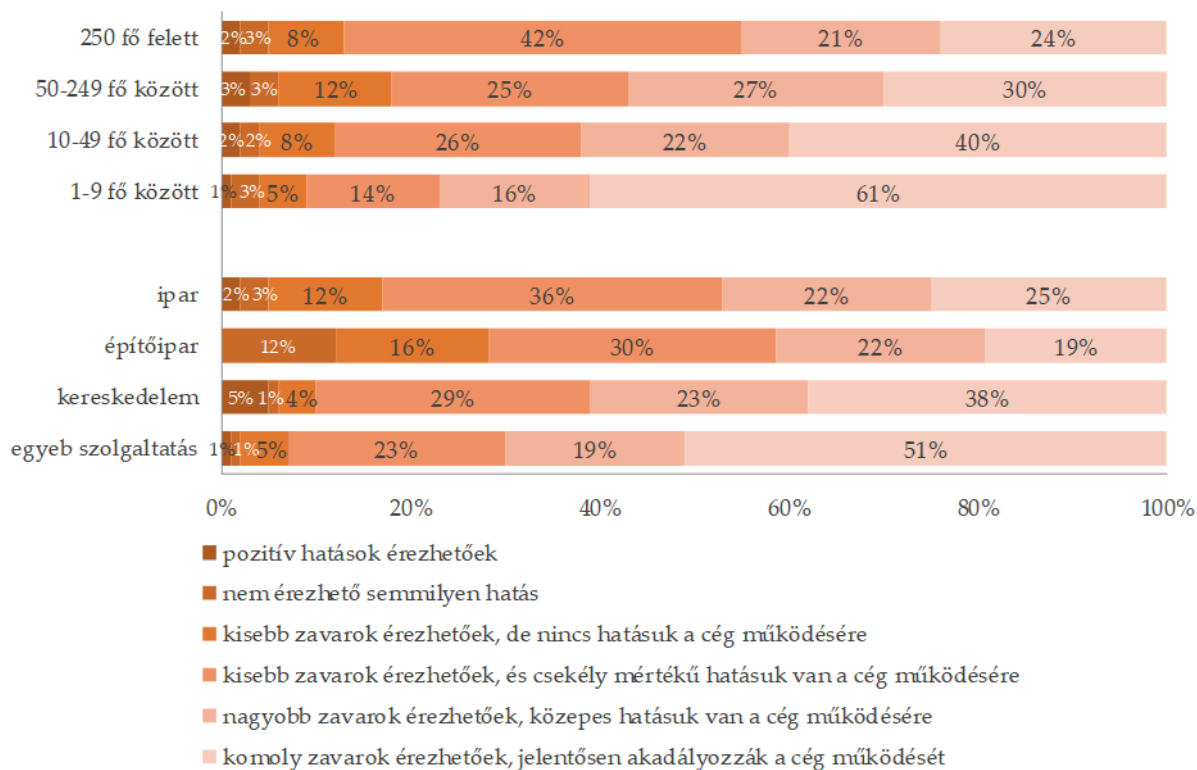

Forrás: GVI, 2020

Vizsgálatunkban arra is kíváncsiak voltunk, a cégvezetők szerint a koronavírus-járvány mely tényezők miatt érinti leginkább hátrányosan a hazai vállalkozásokat. Erre a kérdésre a válaszadóknak mindössze 7 százaléka felelte azt, hogy egyáltalán nem számít negatív hatásra, 93 százalékuk azonban legalább egy negatív tényezőt megnevezett (több választ is meg lehetett jelölni). A cégvezetők több mint fele szerint **csökkent a kereslet** (52 százalék), illetve a cég

olyan tevékenységet végez, melyet **nem lehet otthoni munkavégzéssel ellátni** (51 százalék), minden harmadik válaszadó pedig arról számolt be, hogy azok a vállalkozások, amelyeknek beszállítóként dolgoznak, **csökkentették a megrendelés-állományt** (31 százalék). A megkérdezettek negyede a **rendezvények betiltását és a rövidített nyitvatartást** (23 százalék), ötöde pedig a **csökkenő exportot** (19 százalék) is megnevezte negatív hatásként.

2.ábra: A koronavírus-járvány hatása a hazai vállalkozások működésére létszámkategória és ágazat szerint, N_{létszám}=2852, N_{ágazat}=2827

Forrás: GVI,2020

Egyes tényezők esetében szignifikáns eltérést láthatunk a létszámkategóriák között. A csökkenő kereslet (65 százalék), a rendelkezések miatti teljes leállítás (30 százalék), valamint a rendezvények betiltása és a rövidített nyitvatartás (27 százalék) leginkább az 1–9 főt foglalkoztató mikrovállalkozásokat érintette, míg a külföldi alapanyagok beszerzésének megghiúsulása (23 százalék), a szükséges munkaerő hiánya (18 százalék) és a megrendelés-állomány külföldi anyavállalat általi csökkentése (19 százalék) a 250 fő feletti nagyvállalatok számára okozott elsősorban problémát.

Ágazati bontásban jól látható, hogy a csökkenő kereslet a kereskedelem és az egyéb szolgáltatás területén működő cégeket sújtotta leginkább (69 százalék és 58 százalék), míg az otthoni munkavégzés elsősorban az építőiparban (56 százalék) és a kereskedelemben (65 százalék) kivitelezhetetlen. A rendezvények betiltása és a rövidített nyitvatartás szinte kizárólag a kereskedelmi és szolgáltató cégeket sújtotta (36 százalék és 34 százalék), és a tevékenységük leállítására is leginkább e két ágazat szereplői kényszerültek (17 százalék és 27 százalék). A beszállítói megrendelés-

GHT 2020. július

állomány csökkentése (41 százalék), az export csökkenése (38 százalék), az importhelyettesítés (28 százalék) és a

megrendelés-állomány külföldi anyavállalat általi csökkentése (20 százalék) egyértelműen az ipart érintette elsősorban

3.ábra: A koronavírus-járvány negatív hatásai a hazai vállalkozások működésére, N=2881

Forrás: GVI, 2020

A koronavírus-járvány kezelésére bevezetett munkaerőpiaci intézkedések Európában

A koronavírus-járvány a járványhelyzet súlyosságától és a járvány kezelésére bevezetett intézkedések kiterjedtségétől függően komoly terheket rótt az európai gazdaságok működésére. A leginkább érintett szektorokban a rendezvények elmaradása, a korlátozó intézkedések és az esetleges leállások a munkaerőkereslet jelentős csökkenésével jártak. Mindemellett a döntéshozóknak és az érintett vállalkozásoknak a munkavállalók megbetegedés, betegápolás vagy az otthoni oktatás miatti munkából való kiesését is kezelniük kellett. Az európai kormányok a válság gazdasági kezelése során jellemzően kiemelt célként tekintenek a munkavállalók munkában tartásának ösztönzésére és a munkából kiesők kompenzálására, e célok megvalósítása érdekében pedig számos különböző eszközt alkalmaztak és alkalmaznak. Jelen írásunkban a legtipikusabb, a munkaerőpiacot közvetlenül érintő intézkedéseket tekintjük át.

Az egyes európai országokban számos különböző típusú és mértékű intézkedést vezettek be a koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásainak kezelésére. Összefoglalónkban azokat az eszközöket tekintjük át, amelyek több ország válságkezelési intézkedéseiben is megjelentek, és elsősorban a különböző intézkedéstípusok bemutatására koncentrálunk. Az európai válságkezelő eszközökről elmondható ugyanakkor, hogy bár kirajzolódnak közös válságkezelési módok, az egyes intézkedések, támogatások országoként eltérő módon, eltérő feltételek mellett és eltérő kiterjedtséggel kerültek bevezetésre.

A munkából kiesők támogatása

A koronavírus-járvány egyik első közvetlenül jelentkező gazdasági hatásának tekinthető, hogy több munkavállaló kiesett a munkából. A járvány által nagyobb mértékben sújtott országokban a megbetegedések és a betegek otthoni ápolása, illetve a munkavállalók karanténba kerülése okozhatott problémát, de az iskolabezárások a kevésbé súlyosan érintett

országokban is jelentős terhet róttak mind a munkavállalókra, mind a munkáltatókra. A munkából való kiesés kezelésére számos európai országban vezettek be intézkedéseket.

Tipikus eszköznek tekinthető a gyermekek után igénybe vehető szabadnapok számának növelése, bizonyos országokban – pl. Ausztriában, Németországban, Görögországban – pedig a plusz szabadnapokra vonatkozó bér állami átvállalása. Egyes országokban rendkívüli támogatások nyújtása mellett döntöttek azon szülők számára, akik nem tudtak otthonról dolgozni, de az iskolabezárások miatt otthon kellett maradniuk kiskorú gyermekükkel (ilyen típusú intézkedéseket vezetett be pl. Lengyelország, Csehország és Málta).

Az intézkedések másik része a betegekre és a karanténba kerültekre vonatkozik, akik esetében az olyan országokban, ahol a betegszabadság a munkáltatóra ró terhet, az állam több esetben átvállalta ezek megfizetését (pl. Csehországban). Egyes esetekben pedig a munkavállalók részesülhettek közvetlen pénzügyi

támogatásban vagy kedvezményekben (pl. Spanyolország).

A munkahelymegtartás eszközei

Az intézkedések másik csoportját jelentik a munkahelyek megtartását célzó eszközök. Ezek közül a cégek fizetőképességének megőrzését – és így a csődhelyzet elkerülését – szolgáló lépések közé tartoznak az adókkal és járulékokkal kapcsolatos támogatások, amit valamilyen formában szinten mindegyik európai ország bevezetett. Az adókkal és járulékokkal kapcsolatos intézkedéseknek alapvetően két formája jelenik meg Európában. Több országban döntöttek bizonyos foglalkoztatáshoz kötődő adók és járulékok ideiglenes eltörlése, jelentős csökkentése (Belgium, Olaszország) vagy állami átvállalása (pl. Németország, Lengyelország) mellett.

Az adókkal és járulékokkal kapcsolatos politikák másik típusa a terhek megfizetésének ideiglenes felfüggesztése, mely esetben az állam nem engedi el ezen kötelezettségeket, azaz nem mond le az ilyen típusú bevételeiről, de ideiglenesen enyhíti a leálló ágazatok bevétel kiesését. Egyes országokban a két típust vegyesen alkalmazták, Franciaországban például egyéni elbírálás alapján a legnehezebb helyzetben lévő cégek kaphatnak adó- és járulékelengedést.

A munkahelyek megtartása érdekében bevezetett leggyakoribb eszközök közé tartoznak a különböző konstrukciókban

bevezetett bértámogatási rendszerek, melyek közül a legismertebb a német Kurzarbeit, a rövidített munkaidő utáni támogatás intézménye. A 2008-as válság idején bevezetett rendszer lényege, hogy amennyiben egy cég nem tud teljes kapacitással működni, és emiatt csökken a munkaerő-igénye, erre nem leépítéssel reagál, hanem csökkenti a munkavállalók munkaidejét és ezzel a bérét is, a kieső részt pedig az állam pótolja ki. A munkahelyek megőrzése mellett a rendszer előnye, hogy amikor elmúlik a válság, a cégnek nem kell új munkavállalókat felvennie és betanítania, ami egyrészt megvédi a vállalkozások munkaerő képzésbe fektetett költségeit, másrészt könnyebb talpra állást tehet lehetővé.¹

Németországban az évek óta működő – külön e célra létrehozott alaphoz finanszírozott – intézményt a válság hatására kibővítették, feltételeit enyhítették (igénybe vehető például munkaerő kölcsönzéssel foglalkoztatottakra is), a bértámogatási rendszert pedig számos más ország is átvette. A megtérített munkabér nagysága ugyanakkor országonként különbözik, illetve változóak az igénybevétel feltételei is. A bértámogatás keretében a munkahelymegtartás gyakran azzal is ösztönzik, hogy a bértámogatáshoz feltételként írják elő, hogy a munkavállalót bizonyos ideig a támogatási időn túl sem lehet elbocsátani. Hosszabb távú ösztönzőnek tekinthető a Nagy-Britanniában alkalmazott "bónusz", amit azon támogatott foglalkoztatottak után fizetnek majd, akiket 2021 elején is foglalkoztat a munkáltatója.

---

¹ <https://wol.iza.org/articles/short-time-work-compensations-and-employment>

Munkanélküliség és közvetlen támogatások

A meghozott intézkedések fontos csoportját jelentik a járvány miatt munkájukat elvesztőkre vonatkozó támogatások. A járvány hatására számos országban döntöttek a munkanélküli segély emelésén, illetve a járvány miatt munkanélkülivé válóknak járó plusz támogatás bevezetésén (pl. Lengyelország). A leálló ágazatokban több ország bevezette az ideiglenes munkanélküliség intézményét, melynek keretében a felfüggesztett szerződésű vagy fizetés nélküli szabadságra küldött munkavállalóknak nyújtanak segélyt (pl. Franciaország, Görögország, Lengyelország).

Több országban döntöttek a munkanélküli támogatásokhoz jutás megkönnyítése mellett, például olyan eszközök révén, mint hogy ha kéri a vállalat, leállás miatt a munkavállalóik

automatikusan munkanélküli segélyhez jutnak (Belgium). Jellemző emellett, hogy több országban a munkanélküli segélyekre való jogosultság feltételeit, illetve kiterjesztették a segélyt a tevékenységüket felfüggeszteni kényszerülő egyéni vállalkozókra, szabadúszókra és egyéb önfoglalkoztatókra.

Emellett egyes országokban a munkanélküliség megakadályozása érdekében elbocsátási moratóriumot vezettek be (pl. Görögország, Olaszország), máshol pedig az elbocsátott munkavállalók visszavételét igyekeznek ösztönözni a visszatérők utáni adó- és járuléktámogatásokkal (pl. Románia). A munkába visszaállást segítő eszköznek tekinthetőek az olyan intézkedések, mint az átképzések, képzési programok állami támogatása.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal.

		Vonatkozási időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
Németország	Munkanélküliségi ráta	(július)	6,4%	6,5%	6,4%
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(július)	50,0	48,0	45,2
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(július)	90,5	97,0	86,3
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(július)	82,3		77,5
USA	Munkanélküliségi ráta	(július)	10,2%	10,5%	11,1%
	CB fogyasztói bizalmi index	(július)	92,6	94,5	98,3
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(július)	51,3	51,5	49,8
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(július)	51,1	50,7	50,9

¹ <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Survey-Results/Business-Climate/>

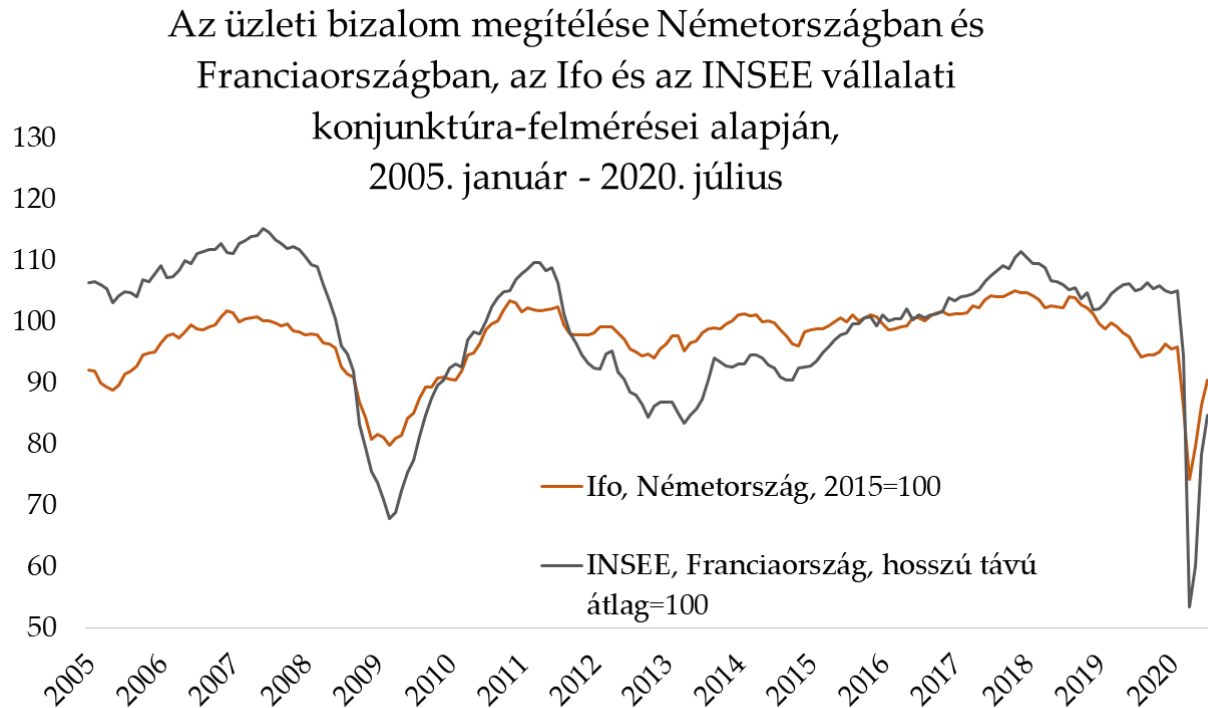
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

Németországban az IFO üzleti bizalmi index értéke növekedést mutatott június hónaphoz képest. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) az előző hónaphoz képest nőtt, a várakozásokat kis mértékben felülmúlva. Németországban a munkanélküliek aránya stagnált. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi index értéke növekedett az előző hónaphoz képest. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index értéke csökkent, valamivel rosszabbul teljesített a vártnál. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex értéke emelkedett. A munkanélküliek aránya javult az előző hónaphoz képest. A kínai beszerzési index értéke közel ugyanaz maradt júniushoz képest.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Forrás: www.ifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1054 Budapest, Szabadság tér 7.

Tel: 235-05-84

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Csányi Veronika, GVI

Horváth Ágoston, GVI

Nábelek Fruzsina, GVI

Kutatásvezető:

Nábelek Fruzsina

ügyvezető, MKIK GVI

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2020. július, Budapest,

2020-08-11